

Eğitim Kurumlarının Yapısal ve İşlevsel Değişimi

Kerem Çiçekçe¹

Öz

Bu çalışma, eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel özelliklerini tarihsel bir perspektifle incelemektedir. Bu çalışmada eğitim kurumlarının toplumsal, ekonomik ve bireysel gelişime katkıları ele alınırken, bu kurumların tarih boyunca geçirdiği değişim süreçleri de kapsamlı bir şekilde değerlendirilmektedir. Çalışma, Türk eğitim sisteminin yasal ve yönetsel çerçevesini inceleyerek, merkezi ve yerel düzeydeki yönetim yapılarının etkisini de analiz etmektedir. Bu çalışmada Osmanlı'dan Cumhuriyet dönemine kadar uzanan süreçte, eğitimde modernleşme çabalarının ve reformların yapıma süreçleri ve etkileri de mercek altına alınmıştır. Ayrıca, eğitim kurumlarının ekonomik, kültürel ve siyasal işlevleri irdeleyerek, bireylerin toplumsal hayatta aktif bir şekilde yer almalarını destekleyen mekanizmaların değerlendirildiği bu çalışmada, eğitim kurumlarının etkililiğini artırmaya yönelik stratejilere ışık tutacak ve gelecekteki eğitim politikalarına temel oluşturacak değerlendirmelerde de bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim kurumları, Yapısal değişim, İşlevsellik, Türk eğitim sistemi, Eğitim tarihi, Modernleşme.

Structural and Functional Change of Educational Institutions

Abstract

This study examines the structural and functional characteristics of educational institutions from a historical perspective. While the contributions of educational institutions to social, economic and individual development are addressed in this study, the transformation processes that these institutions have undergone throughout history are also comprehensively evaluated. The study examines the legal and administrative framework of the Turkish education system and analyzes the impact of central and local administrative structures. This study also examines the processes and effects of modernization efforts and reforms in education from the Ottoman to the Republican period. In addition, the economic, cultural and political functions of educational institutions are examined, and the mechanisms that support individuals to take an active part in social life are evaluated. In this study, it sheds light on strategies to increase the effectiveness of educational institutions and provides a basis for future educational policies.

Keywords: Educational institutions, Structural transformation, Functionality, Turkish education system, Education history, Modernization.

Türü: Derleme	Gönderim Tarihi: 04.10.2024	Kabul Tarihi: 28.02.2025
---------------	-----------------------------	--------------------------

Atf: Çiçekçe, K. (2025). Eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel değişimi. *Uluslararası Eğitime Özgün Bakış Dergisi*, 3(1), 68-87, Doi:10.5281/zenodo.14960494

¹ Uzman öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, keremcicekce@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4803-3405, Türkiye

Giriş

Eğitim kurumları, toplumların sosyal ve ekonomik gelişiminde kritik bir rol oynar ve bireylerin bilgi, beceri ve değerlerini kazanmalarını sağlar. Eğitim kurumları, öğrencilere bilgi aktarımının yanı sıra kişisel ve toplumsal gelişimlerine katkıda bulunur ve bu da toplumların ilerlemesine ve refah düzeyinin artmasına yardımcı olur. Eğitim kurumları, genellikle okullar, üniversiteler, kolejler, meslek okulları ve diğer eğitim kurumlarını içerir. Bu kurumlar, öğrencilerin akademik bilgi ve becerilerinin yanı sıra sosyal, duygusal ve pratik yetkinliklerini de geliştirmelerine olanak tanır. Aynı zamanda, eğitim kurumları, öğretmenlerin eğitim ve rehberlik rollerini üstlenerek, öğrencilerin potansiyellerini en üst düzeye çıkarmak için çeşitli öğrenme ortamları sağlar. Eğitim kurumlarının temel işlevleri arasında öğretim, öğrenme, araştırma ve toplumsal hizmet bulunur. Öğretim işlevi, öğrencilere temel ve uzmanlık alanlarında bilgi ve beceri aktarımını sağlar. Öğrenme işlevi, öğrencilerin bilgiyi anlama, uygulama ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine olanak tanır. Araştırma işlevi, yeni bilgi ve keşiflerin yapılmasına katkıda bulunurken, toplumsal hizmet işlevi ise eğitim kurumlarının toplumun ihtiyaçlarına cevap vermesini sağlar.

Eğitim kurumlarının yapısal ve yönetsel özellikleri, kurumların etkililiğini ve verimliliğini belirler. Bu özellikler arasında kurumun fiziksel altyapısı, idari yapısı, personel politikaları ve mali yönetim stratejileri bulunur. Bu faktörler, eğitim kurumlarının öğrencilere kaliteli eğitim sağlama yeteneğini etkiler. Eğitim kurumları, toplumun her kesiminden bireylere eşit ve adil bir şekilde erişim sağlayarak toplumsal adaletin ve eşitlik ilkesinin gerçekleşmesine katkıda bulunur. Bu nedenle, eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel özelliklerinin incelenmesi, toplumsal kalkınma ve refahın sağlanması açısından son derece önemlidir. Eğitim kurumlarının yapısını ve işlevlerini anlamak, eğitim politikalarının geliştirilmesinde ve eğitim sistemlerinin iyileştirilmesinde kritik bir rol oynar (Sertel, Karataş & Karadağ, 2022). Bu bağlamda, eğitim kurumlarının mevcut durumlarını değerlendirmek, potansiyel sorunları tanımlamak ve çözüm önerileri geliştirmek için yapılan araştırmaların önemi büyüktür. Eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel özelliklerini anlamak, aynı zamanda eğitim sisteminin toplum üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi de sağlar. Bu değerlendirme, eğitim politikalarının etkinliğini değerlendirme, eğitim kurumlarının kalitesini ve öğrenci başarısını artırma gibi konularda önemli katkılar sunabilir.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi ile hazırlanmış olup, araştırma kapsamında tarihsel ve betimsel araştırma yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde, literatür taraması ve belge incelemesi yöntemleri temel alınmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel özelliklerini detaylı bir şekilde incelemektir. Araştırma, eğitim kurumlarının mevcut durumlarını değerlendirmek, potansiyel sorunları belirlemek ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmak açısından önem taşımaktadır. Çalışma kapsamında, eğitim kavramının genel çerçevesi ve eğitim kurumlarının yasal-yönetsel yapıları analiz edilecek, dünyadaki ve Türkiye'deki eğitim kurumlarının tarihsel gelişimi ele alınacaktır.

Araştırmanın bulguları, eğitim araştırmacılarına ve politika yapımcılarına önemli bilgiler sunmayı hedeflemektedir. Eğitim sistemlerinin güçlü ve zayıf yönlerinin ortaya konması, mevcut sorunlara yönelik yenilikçi çözümler geliştirilmesine olanak tanıyabilir. Ayrıca, eğitim kurumlarının etkinliğini artırmaya yönelik stratejilerin geliştirilmesi, öğrenci başarısını ve toplumsal refahı olumlu yönde etkileyecektir. Bu bağlamda, çalışma hem teorik hem de uygulamalı alanlarda önemli katkılar sunmayı amaçlamaktadır.

Eğitim Kavramı

Eğitim, bireylerin bilgi, beceri, değer ve davranışlarını belirli bir yönde değiştirmeyi amaçlayan, planlı ve sistematik bir süreç olarak tanımlanır. Bu süreç, bireyin çevresiyle etkileşim halinde olduğu her ortamda gerçekleşebilir ve yaşam boyu devam edebilir. Eğitim, genellikle formel (okul, üniversite gibi kurumsal eğitim) ve informal (aile, arkadaşlar, çevre gibi kurumsal olmayan eğitim) olarak iki temel yöntemle gerçekleştirilir. Eğitim, bireylerin bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel gelişimine katkı sağlar ve toplumun kültürel, ekonomik ve sosyal yapısını etkiler (Özdemir, 2017). Bu tanımlamadan yola çıkarak eğitimin hem bireysel hem de toplumsal bir olgu olduğu söylenebilir. Taş (2024), eğitimin amacının yalnızca kuramsal bilgileri aktarmak, işlevselliğini yitirmiş beceriler kazandırmak, bireyleri sınavlara hazırlamak veya para kazanabilecekleri bir meslek edinmelerini sağlamak olmadığını ve olmaması gerektiğini ifade etmektedir. Eğitimin öncelikli görevinin; sorumluluklarının bilincinde olan, bu sorumlulukları yerine getiren, duyarlı, iyi bir birey ve yaşadığı topluma değer katan aydın bir yurttaş yetiştirmek olduğunu vurgulamaktadır. Taş ve Minaz'a (2024) göre eğitimin nihai amacı, bireyleri hayata hazırlamak, onlara sorun çözme yetkinlikleri kazandırarak yaşamla uyum sağlamalarını desteklemektir. Okullar ise, bu amaçlara ulaşılabilen ve bu görevlerin gerçekleştirilebildiği birer eğitim ortamıdır.

Eğitim programları, milletlerin özelliklerine göre şekillenir ve tarihsel süreç içinde çeşitli düzenlemelerle değişir. Eğitimdeki bu değişimlerin tarihsel süreç içinde incelenmesiyle eğitim tarihi oluşur. Eğitim tarihi, bir dönemi ele alarak her türlü eğitim sistemi, eğitim kurumu, eğitime yön veren kişiler ve eğitim faaliyetlerinin incelenmesi olarak tanımlanabilir. Eğitimin ana hedeflerinden biri, bireylerin toplum içinde etkin bir şekilde yer alabilmeleri için gerekli olan bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Bunun yanı sıra, eğitim kişisel gelişimi desteklemeyi, insanın potansiyelini en üst düzeye çıkarmayı ve yaşam kalitesini artırmayı da amaçlar. Eğitim genellikle resmi ve gayri resmi olarak iki kategoride incelenir. Resmi eğitim, okul ve üniversiteler gibi kurumsal yapılar aracılığıyla yapılan eğitimi kapsarken, gayri resmi eğitim aile, arkadaş çevresi, medya ve diğer toplumsal etkileşimler yoluyla gerçekleştirilen öğrenmeyi ifade eder. Eğitimin yöntemleri ve içeriği, toplumun kültürel, ekonomik ve siyasi yapısına bağlı olarak farklılık gösterebilir. Dolayısıyla, eğitim sistemleri ve müfredatlar genellikle belirli bir ülkenin veya toplumun değerleri, ihtiyaçları ve hedefleri doğrultusunda şekillenir. Sonuç olarak, eğitim bireylerin bilgi ve becerilerini artırmanın yanı sıra, onların kişisel ve toplumsal gelişimine katkıda bulunan karmaşık ve çok boyutlu bir süreçtir.

Eğitim Kurumlarının Yasal ve Yönetmelik Çerçevesi

Eğitim kurumlarının yasal ve yönetmelik çerçevesi, eğitim sisteminin temelini oluşturan önemli bir konudur. Eğitim kurumlarının yasal çerçevesi, genellikle ülkenin eğitim politikalarını belirleyen yasal düzenlemelerden oluşur. Bu düzenlemeler, eğitim kurumlarının kuruluşundan işleyişine, müfredatından öğretmen niteliklerine kadar birçok konuyu kapsar. Örneğin, bir ülkedeki eğitim yasaları genellikle eğitim kurumlarının nasıl kurulacağını, hangi standartlara göre işleyeceğini ve öğrencilerin haklarını ve sorumluluklarını belirler. Eğitim yasaları genellikle eğitimde adaletin sağlanması, eğitim kalitesinin artırılması ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması gibi amaçlar doğrultusunda oluşturulur. Bu yasalar, eğitim kurumlarının toplumun ihtiyaçlarına uygun şekilde işlevselliğini sağlamak için düzenlemeler içerir (Çalışkan, 2017). Türkiye'de eğitim kurumlarının yasal çerçevesi, çeşitli yasal düzenlemeler ve yönetmelikler tarafından belirlenir. Bu düzenlemeler, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen genel prensiplere dayanır ve eğitim kurumlarının kuruluşundan işleyişine kadar

Yapısal ve İşlevsel Anlamda Eğitim Kurumları

birçok konuyu kapsar. Örneğin, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu, Türkiye'deki eğitim sisteminin temelini oluşturan yasal bir belgedir ve eğitim kurumlarının kuruluşu, yönetimi, personel politikaları ve öğrenci hakları gibi konuları düzenler.

Eğitim kurumlarının yönetsel çerçevesi ise, kurumların yönetim yapısı ve işleyişini düzenleyen kurallar bütünüdür. Bu çerçeve, genellikle eğitim kurumlarının idari yapısını, yöneticilerin görev ve yetkilerini, personel politikalarını ve mali yönetimi kapsar. Eğitim kurumlarının yönetiminde etkin bir liderlik ve iyi bir yönetim yapısı, kurumun başarılı olması için kritik öneme sahiptir. Bu nedenle, yönetsel çerçeve, kurumun etkin ve verimli bir şekilde yönetilmesini sağlamak amacıyla önemlidir (Yıldız, 2019). Türkiye'deki eğitim kurumlarının yönetsel çerçevesi, genellikle Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili yerel yönetimler tarafından belirlenen yönetmelikler ve prosedürler tarafından belirlenir. Bu çerçeve, eğitim kurumlarının idari yapısını, yöneticilerin görev ve yetkilerini, öğretmen niteliklerini, personel politikalarını ve mali yönetimi kapsar. Örneğin, eğitim kurumlarının yönetici atama ve terfi süreçleri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği kriterlere göre yürütülür.

Eğitim kurumlarının yasal ve yönetsel çerçevesi, eğitim sisteminin temel taşlarından birini oluşturur. Bu çerçeve, eğitim kurumlarının kuruluşundan işleyişine kadar birçok konuyu düzenleyerek, eğitimde kalite ve adaletin sağlanmasına katkıda bulunur. Bu nedenle, eğitimdeki gelişmeleri ve yenilikleri değerlendirirken, eğitim kurumlarının yasal ve yönetsel çerçevesinin önemi göz önünde bulundurulmalıdır.

Dünyada Eğitim Kurumlarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Eğitim kurumlarının tarihsel evrimi, insanlığın bilgi ve kültürle olan ilişkisinin derinlikli bir incelemesini sağlar. Antik dönemlerden günümüze kadar uzanan bu süreçte, farklı medeniyetlerin eğitim anlayışı ve uygulamaları büyük çeşitlilik göstermiştir. Antik Yunan ve Roma'dan Orta Çağ'a, Rönesans'tan modern döneme kadar, eğitim kurumlarının ortaya çıkışı ve gelişimi, toplumların değerleri, teknolojik ilerlemeler ve ekonomik yapıdaki değişikliklerle yakından ilişkilidir.

İlk insan topluluklarında eğitim, bilgi ve becerilerin bir sonraki nesle aktarılmasına yönelik doğal bir süreç olarak gelişmiştir. Avcı-toplayıcı topluluklarda bu süreç daha çok aile ve topluluk içinde gerçekleşirken, sistematik bir eğitimin varlığından bahsetmek mümkün değildir. Ancak tarım toplumuna geçişle birlikte yazının bulunması, bilginin kaydedilmesini ve aktarılmasını sağlamış; bu da eğitim kurumlarının temelini atmıştır (Bozkurt, 2009). Bilinen ilk eğitim kurumları Sümer tapınaklarında ortaya çıkmıştır. Bu okullar, rahipler tarafından yönetilir ve matematik, astronomi, tarım bilgisi gibi dersleri içerirdi. Eğitim, genellikle yönetici sınıf ve yazıcıların eğitilmesine yönelikti (Aytaç, 2018).

Antik dönemler, eğitim kurumlarının gelişiminin temelini oluşturan önemli bir dönemdir. Antik Yunan ve Roma medeniyetleri, bilgi ve bilgelik arayışında önemli rol oynamıştır. Antik Yunan'da Sokrates, Platon ve Aristo gibi filozoflar, felsefe okulları kurarak bilgiyi yaymış ve öğrenciler yetiştirmiştir. Platon'un Akademi'si ve Aristoteles'in Lykeion'u, Antik Yunan'daki eğitim kurumlarından bazılarıdır. Benzer şekilde, Roma İmparatorluğu'nda da okullar ve öğretim merkezleri gelişmiştir (Aytaç, 2018). Romalılar, özellikle hukuk, mühendislik ve askeri eğitim alanlarında ilerlemişlerdir. Antik dönemlerde eğitim, genellikle bireyin topluma uyum sağlaması ve bilgi edinmesi amacıyla sağlanıyordu (Yörük, 1989). Antik Yunan'da eğitim, bireyin fiziksel ve zihinsel gelişimini esas alıyordu. Atina'da eğitim, felsefe ve sanat temelli bir sistem üzerine inşa edilirken, Sparta'da askeri disipline dayanıyordu

(Braudel, 2013). Platon'un Akademisi ve Aristoteles'in Lykeion'u gibi okullar, bireylerin bilgiye dayalı bir şekilde yetiştirilmesini amaçlıyordu. Antik Roma'da ise eğitim, vatandaşlık bilinci ve yönetim kadrolarını yetiştirmeye yönelik bir yapıya sahipti (Gellner, 2023).

Orta Çağ'da eğitim, büyük ölçüde dini temellere dayalıydı ve kilise kontrolünde yürütülüyordu. Kilise ve manastır okulları, dönemin temel eğitim kurumlarıydı. Bu kurumlar, okuma-yazma öğretmenin ötesinde dini ritüellerin ve inançların aktarılmasına odaklanıyordu (Acar, 2001). Orta Çağ'da skolastik eğitim anlayışı, bilgiye teolojik bir çerçevede yaklaşarak dinin otoritesini koruyordu. Bologna, Paris ve Oxford gibi üniversiteler, bu dönemde ortaya çıkan en önemli eğitim kurumlarıydı. Üniversiteler başlangıçta ilahiyat, hukuk ve tıp gibi alanlara odaklanmıştı ve eğitim yöntemleri genellikle ezbere dayanıyordu (Aytaç, 2018). Orta Çağ boyunca İslam dünyasında eğitim, geniş bir toplumsal kesime ulaşmıştır. Medreseler, sadece dini değil, aynı zamanda matematik, tıp ve astronomi gibi seküler bilimlerde de eğitim veriyordu. İslam dünyasındaki eğitim kurumları, bilgi üretimi ve aktarımı konusunda Avrupa'dan daha ilerideydi (Makdisi, 2015).

Rönesans ve Reform hareketleri, eğitimde köklü değişimlere yol açmıştır. Rönesans ile birlikte insan merkezli bir düşünce sistemi olan hümanizm eğitime yansımış, bireyin özgür düşünce ve yaratıcılık kapasitesine odaklanılmıştır. Matbaanın icadı, bilginin yayılmasını kolaylaştırmış ve eğitim kurumlarının işlevselliğini artırmıştır (Burke, 2000). Reform hareketleri, kilisenin eğitim üzerindeki tekeli sorgulamış ve özellikle Protestan ülkelerde laik eğitim anlayışlarının gelişmesine zemin hazırlamıştır. Martin Luther'in halkın ana dilinde okuma-yazma öğrenmesini teşvik etmesi, eğitimin yaygınlaşmasını sağlamıştır (Acar, 2001).

Sanayi Devrimi, eğitimde önemli bir dönüşüm başlatmıştır. Endüstriyel üretimin artışı, iş gücünün daha nitelikli hale gelmesini gerektirmiş ve zorunlu eğitim uygulamaları başlamıştır (Hobsbawm, 2020). Bu dönemde Avrupa'da modern sınıf ortamları oluşturulmuş, eğitim içerikleri bilim ve teknik ağırlıklı hale gelmiştir. Eğitim, sadece bireylerin gelişimini değil, aynı zamanda ekonomik büyümeyi destekleyen bir araç haline gelmiştir. 20. yüzyıl, ulus-devletlerin eğitimi vatandaşlık bilinci oluşturmanın bir aracı olarak kullandığı bir dönemdir. Fransız Devrimi'nin etkisiyle eğitimin millileşmesi, bireylerin ulusal kimlik kazanmalarını sağlamış, okullar birer ideolojik araç olarak kullanılmaya başlanmıştır (Uysal, 2020). Bu dönemde eğitim sistemleri, fırsat eşitliğini sağlamayı ve toplumsal bütünleşmeyi hedeflemiştir. Özellikle 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde, pek çok ülkede ücretsiz ve zorunlu eğitim politikaları benimsenmiştir (Aydın, 2018). 21. yüzyılda eğitim, dijitalleşmenin etkisiyle yeniden şekillenmiştir. Çevrimiçi eğitim platformları, yapay zekâ destekli öğrenme araçları ve uluslararası iş birlikleri, eğitimi daha erişilebilir ve bireysel hale getirmiştir. Örneğin, açık kaynaklı çevrimiçi dersler, öğrencilere dünya genelinde bilgiye ulaşma imkânı sunmaktadır (Şimşek, Küçük & Topkaya, 2012).

Türkiye'de Eğitim Kurumlarının Tarihçesi

Eğitim, bireyin ve toplumun gelişiminde hayati bir rol oynar ve tarih boyunca toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarının şekillenmesinde önemli bir araç olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda eğitim, Tanzimat Dönemi'ne kadar dini temelli bir sistem üzerine kurulmuş ve uzun yıllar bu temele bağlı olarak faaliyet göstermiştir. Bu dönemdeki eğitim sistemi, toplumun dini ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanmış, ancak zamanla değişen koşullara ve modernleşme taleplerine yanıt verememiştir (Akyüz, 2016). Tanzimat'a kadar olan dönemde

Yapısal ve İşlevsel Anlamda Eğitim Kurumları

Osmanlı eğitim kurumları, sıbyan mektepleri, medreseler ve Enderun Mektebi gibi farklı eğitim yapılarından oluşmuştur. Osmanlı eğitim sistemi, İslam geleneği çerçevesinde şekillenmiş ve erken dönemlerde toplumsal birliği güçlendiren bir araç olarak işlev görmüştür (Ersoy, 2023).

Eğitim, öncelikle sıbyan mektepleri ile başlamış, ardından medrese eğitimiyle devam etmiştir. Sıbyan mektepleri, çocuklara okuma-yazma öğretmenin yanı sıra temel dini bilgilerin aktarılmasını amaçlamıştır. Akyüz'e (2016) göre bu okullar, toplumun temel eğitim ihtiyacını karşılamış olsa da metodolojik ve içerik bakımından oldukça sınırlı kalmıştır. Eğitim daha çok ezbere dayalı bir yapıya sahip olmuş, analitik düşünceye yeterince yer verilmemiştir. Medreseler ise Osmanlı'nın eğitim sisteminde merkezi bir konuma sahipti. Bu kurumlarda İslam hukuku, tefsir, hadis ve kelim gibi dini ilimlerin yanı sıra, dönemine göre astronomi, tıp ve matematik gibi alanlarda da eğitim verilmiştir (Kuşci, 2021). Ancak Akyüz'e (2016) göre medreseler, 16. yüzyıldan itibaren durağan bir yapıya bürünmüş ve değişen bilimsel ve toplumsal ihtiyaçlara karşılık veremez hale gelmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın Batı karşısında bilim ve teknoloji alanında geri kalmasının önemli nedenlerinden biri olarak gösterilmektedir (Tirfil, 2022). Osmanlı eğitim sistemi, sadece bilgi aktarımını değil, aynı zamanda toplumsal normların ve dini değerlerin korunmasını hedeflemiştir. Medrese ve sıbyan mektepleri, toplumu dini temeller üzerinden bir arada tutma işlevi görmüştür. Ancak bu kurumlar, genellikle sadece belirli sosyal sınıfların erişimine açık olmuş, halkın geniş kesimleri yeterli eğitime ulaşamamıştır (Pınar, 2016).

Osmanlı'da toplumsal elitlerin eğitimi için ise daha farklı yapılar mevcuttu. Bunların başında, saray görevlilerinin yetiştirilmesi amacıyla kurulan Enderun Mektebi gelmekteydi. Enderun, Osmanlı yönetici sınıfını ve saray bürokrasisini yetiştiren özel bir kurum olarak işlev görmüştür. Kartal'a (2020) göre Enderun, dönemin diğer eğitim kurumlarından farklı olarak hem akademik hem de mesleki eğitim sunan bir yapıya sahipti. Bu durum, Osmanlı'nın yönetim kadrosunun kalitesini artırmasına olanak tanımışsa da bu kurumun erişilebilirliği yalnızca seçkin bir kesimle sınırlı kalmıştır. Osmanlı'da eğitim faaliyetleri, genellikle vakıflar aracılığıyla finanse edilmiştir. Vakıflar hem medrese hem de sıbyan mekteplerinin inşa edilmesinde ve sürdürülmesinde kritik bir rol oynamıştır. Akyüz (2016), bu yapıların devletin eğitim üzerindeki merkezi kontrolünü sınırladığını ve eğitimin çeşitliliğini artırdığını belirtmiştir. Ancak bu durum, eğitimde standartlaşmayı ve eşitliği sağlamayı zorlaştırmıştır (Ersoy, 2023).

Osmanlı eğitim sisteminin en önemli sorunlarından biri, 16. yüzyıldan itibaren medreselerin durağan bir yapıya bürünmesi olmuştur. Bilginin aktarımı büyük ölçüde ezbere dayalı hale gelmiş ve bilimsel yeniliklere açık bir sistem oluşturulamamıştır. Kuşci'ye (2021) göre bu durum, Batı'daki bilimsel devrimlerin etkilerinden yalıtılmış bir eğitim anlayışını beraberinde getirmiştir. Akyüz (2016), bu statik yapının Osmanlı'nın askeri ve ekonomik alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da rekabet gücünü düşürdüğünü ifade etmektedir. Tanzimat'a kadar Osmanlı eğitim sistemi, İslam dünyasının geleneksel eğitim anlayışına dayanmış, dini temelli bir yapıyı korumuştur. Sıbyan mektepleri, medreseler ve Enderun gibi kurumlar, dönemin ihtiyaçlarına belli ölçüde cevap verebilmiş ancak değişen koşullara ve modernleşme gereksinimlerine uyum sağlamakta yetersiz kalmıştır. Bu durum, Tanzimat

Dönemi’nde eğitim reformlarının kaçınılmaz hale gelmesine neden olmuştur. Akyüz’ün (2016) belirttiği gibi, Osmanlı’nın eğitim sistemi, modernleşme hamlelerine kadar süren durağan yapısıyla toplumsal ve bilimsel ilerlemeyi sınırlayan bir yapı sergilemiştir.

Modernleşme Penceresinden Eğitimde Yeni Dönem: Tanzimat Dönemi Eğitim Kurumları

19. yüzyılda Osmanlı Devleti, siyasi, sosyal ve ekonomik anlamda büyük dönüşümlerin yaşandığı bir döneme girmiştir. Tanzimat Fermanı (1839) ve Islahat Fermanı (1856), modernleşme sürecini yönlendiren önemli yasal düzenlemeler arasında yer almaktadır. Bu bağlamda eğitim, yapının yeniden yapılandırılmasında temel bir araç olarak görülmüş; Tanzimat Dönemi’nde ise geleneksel eğitim sistemi yerini modern ve merkezi bir yapıya bırakmıştır. Osmanlı’nın modernleşme sürecindeki eğitim reformları, Batı’dan ilham alarak yenileşmeyi sağlamış ve eğitim anlayışını kalıcı bir şekilde değiştirmiştir (Tirfil, 2022). Tanzimat öncesinde Osmanlı eğitim sistemi medresede bireysel bir yapıdaydı ve bu kurumlar, dinî eğitimle sınırlı kalıyordu. Medreselerdeki eğitimin sınırlandırılması, pozitif bilimlerin yeterince yer bulamaması ve müfredatın modernleşememesi, Tanzimat Dönemi öncesinde eğitim sisteminin eleştirilmesine yol açmıştır (Kuşci, 2021). Osmanlı toplumunun Batı’ya karşı ekonomik ve askeri alanda zayıflaması, eğitimin bu alanlardaki katkısını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesi anlayışını beraberinde getirmiştir (Ersoy, 2023).

Eğitim işlerinin doğrudan kabine içinde bir nezaret altında toplanması 1857’de “Maarif-i Umumiye Nezareti”nin kurulmasıyla gerçekleşmiştir (Mahmud, 2001). Maarif-i Umumiye Nezaretinin kurulması, Türk modernleşmesinin eğitim boyutunda köklü bir adımını oluşturmuştur. Bundan sonra eğitim işleri bu merkezi idare tarafından koordine edilmiş, bu miras cumhuriyet Türkiye’sine de intikal ederek günümüze kadar ulaşmıştır. Eğitimde merkezileşmeyle birlikte, ders kitaplarının da merkezi eğitim tarafından düzenlenmesi gündemde olmuştur. Bunun yanı sıra okullardaki müfredatlar da merkezi eğitim kurumları tarafından belirlenmeye başlamıştır (Çam, 2023). Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, Tanzimat Dönemi’nin en önemli düzenlemelerinden biri olmuştur. Bu nizamname ile eğitim kurumları ilkokuldan üniversite düzeyine kadar bir hiyerarşi içinde düzenlenmiş, eğitimde merkezileşme ve devlet denetimi esas alınmıştır. Nizamname, eğitimin halka açılmasını sağlayarak modern bireylerin yetiştirilmesi için temel oluşturmuştur.

Tanzimat Dönemi’nde modern eğitim kurumlarının en bilinen örneklerinden biri sultanilerdir. 1868’de açılan Mekteb-i Sultanî (bugünkü Galatasaray Lisesi), çok kültürlü bir yapıda eğitim sunarak Batılı tarzda eğitimin sembolü olmuştur. Sultanilerin müfredatında Türkçe, Fransızca, matematik, fen bilimleri ve tarih gibi dersler bulunmuş; bu durum, Osmanlı’nın Batılılaşma sürecindeki kararlılığını göstermektedir (Engin, 2018). Tanzimat reformlarının bir diğer önemli adımı, kadınların eğitime katılımını artırmaktır. İnâs Sultanîleri (kız liseleri), bu hedef doğrultusunda kurulmuş ve kadınların sosyal hayata katılımını teşvik etmiştir. Bu okullar, kadınların temel eğitimin ötesinde akademik bilgi edinmesini sağlamış ve modernleşmenin toplumsal boyutuna katkıda bulunmuştur (Şişman, 1986).

Meslekî eğitimin geliştirilmesi Tanzimat reformlarının önemli unsurlarından biridir. 1827’de kurulan Tıbhane-i Amire ve 1834’te kurulan Mekteb-i Harbiye, modern askeri ve tıbbi eğitimin Osmanlı İmparatorluğu’ndaki ilk örnekleridir. Bu kurumlar, uzmanlaşmış insan gücünü yetiştirmek üzere Batılı metotlarla eğitim vermiştir (Kodaman, 1980). Eğitim reformları, Osmanlı toplumunda önemli değişikliklere yol açmıştır. Medreseler ve modern

Yapısal ve İşlevsel Anlamda Eğitim Kurumları

okullar arasında ideolojik bir çatışma ortaya çıkmış, "mektepli-medreseli" ayrımı Tanzimat Dönemi'nin karakteristik özelliklerinden biri olmuştur. Modern okulların devlet desteğiyle yaygınlaşması, geleneksel medrese eğitiminin gerilemesine neden olmuştur (Şişman, 1986). Tanzimat Dönemi'nde başlatılan reformlar, Osmanlı eğitim sistemini modernleştirmenin ötesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim politikalarına da zemin hazırlamıştır. Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile başlayan düzenlemeler, Cumhuriyet Dönemi'nde geliştirilen eğitim yapısının temelini oluşturmuştur (Kodaman, 1980).

Cumhuriyet Dönemi Eğitim Kurumları

Cumhuriyet Dönemi, Türkiye'de eğitim alanında önemli dönüşümlerin yaşandığı bir zaman dilimini ifade eder. Bu dönemde, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşüyle birlikte başlayan modernleşme hareketleri, eğitim alanında da önemli reformları beraberinde getirmiştir. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte, Türkiye'de eğitim sistemi köklü bir değişime uğramış ve modern bir ulus inşa etme hedefiyle yeni eğitim kurumları kurulmuştur (Yıldırım, 2012). Cumhuriyet Dönemi eğitim kurumları, toplumun genel eğitim seviyesini yükseltmek, bilimsel düşüncüyü yaymak ve çağdaş bir eğitim anlayışını benimsemek amacıyla oluşturulmuştur. Bu eğitim kurumları, Türkiye'nin çağdaşlaşma sürecinde önemli bir role sahip olmuş ve ülkenin sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimine katkıda bulunmuştur (Şimşek, Küçük & Topkaya, 2012).

1920-1923 yılları arasında Maarif Vekaleti'nin kurulması, Maarif kongresinin toplanması, Misak-ı Maarif'in yayımlanması ve Birinci Heyet-i İlmiye'nin toplanması gibi eğitim alanında önemli faaliyetler gerçekleşmiştir. Bu faaliyetlerin cumhuriyetin ilanından sonra gerçekleşen eğitim ile ilgili yeniliklerin temelini oluşturduğu söylenebilir (Kuşçi, 2021). Cumhuriyet döneminde eğitim politikalarında yapılan reformlar ve yenilikler, toplumun genel eğitim seviyesini yükseltmeyi ve modern bir ulus inşa etmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda, okul öncesi eğitim de önemli bir yer tutmuş ve çocukların erken yaşlardan itibaren eğitim almaları teşvik edilmiştir. Okul öncesi eğitim, çocukların fiziksel, duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimlerini destekleyen bir süreçtir (Phillips, 2008). Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de okul öncesi eğitimin önemli olduğunu görmekteyiz. Bu dönemde, çocukların okul öncesi dönemde eğitim almalarının önemi vurgulanmış ve bu doğrultuda çeşitli uygulamalar geliştirilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de okul öncesi eğitim uygulamaları, anaokulları ve kreşler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kurumlar, çocukların oyun temelli ve etkileşimli bir ortamda eğitim almalarını sağlamıştır. Özellikle, Anaokulları Yasası'nın 1933 yılında kabul edilmesiyle birlikte anaokulları yaygınlaşmış ve çocukların erken yaşlardan itibaren eğitim almaları teşvik edilmiştir (Arseven, 2002).

Okul öncesi eğitim kurumlarında, çocuklara temel becerilerin yanı sıra Atatürk ilke ve inkılapları ile vatan sevgisi gibi milli değerler de öğretilmiştir. Bu sayede, çocukların milli kimliklerini güçlendirmek ve toplumun temel değerlerini benimsemeleri sağlanmıştır. Ayrıca, okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerine de önem verilmiş ve özgüvenlerinin artırılması hedeflenmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de okul öncesi eğitimin etkileri üzerine yapılan araştırmalar, bu eğitimin çocukların akademik başarılarını olumlu yönde etkilediğini göstermektedir (Özdemir, 2015). Okul öncesi eğitim alan çocukların ilköğretimine daha iyi hazırlandıkları ve daha başarılı oldukları belirtilmektedir. Ayrıca, okul öncesi eğitimin çocukların sosyal becerilerini ve özgüvenlerini artırdığı ve topluma daha uyumlu bireyler yetiştirdiği ifade edilmektedir (Yıldırım, 2018). Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de okul öncesi eğitim, çocukların erken yaşlardan itibaren eğitim almalarını teşvik eden

ve gelişimlerine önem veren bir yaklaşımı benimsemiştir. Anaokulları ve kreşler aracılığıyla sağlanan okul öncesi eğitim, çocukların akademik, duygusal ve sosyal gelişimlerini desteklemiş ve toplumun genel eğitim seviyesini yükseltmeye katkıda bulunmuştur.

İlkokul eğitimi, Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren Türkiye'de eğitimin temel taşlarından birini oluşturmuştur. Bu dönemde, ilkokul eğitimi, tüm çocuklara zorunlu ve ücretsiz olarak sunulmuş ve bu sayede toplumun genel eğitim seviyesinin yükseltilmesi hedeflenmiştir. 1924'te kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim sisteminde yapılan reformlar çerçevesinde ilkokul eğitimi zorunlu hale getirilmiş ve tüm çocuklar için eşit bir eğitim fırsatı sunulmuştur (Türkkan, 2005). Bu dönemde, ilkokulların sayısı artırılmış ve kırsal bölgelere de ilkokul açılması teşvik edilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de ilkokul eğitimi, ulusal bir eğitim programı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Atatürk ilke ve inkılapları ile milli değerler, ilkokul müfredatının önemli bir parçasını oluşturmuştur. Bu dönemde, ilkokulda Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler, beden eğitimi ve sanat gibi dersler verilmiş ve çocukların temel bilgi ve becerileri kazanmaları sağlanmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de ilkokul eğitiminin etkileri üzerine yapılan araştırmalar, bu eğitimin toplumun genel eğitim seviyesini yükselttiğini ve okuryazarlık oranlarının artmasına katkı sağladığını göstermektedir (Bilge, 2010). Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de ilkokul eğitimi, ülkenin eğitim sisteminin temel taşlarından birini oluşturmuş ve toplumun genel eğitim seviyesinin yükseltilmesine önemli bir katkı sağlamıştır.

Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de ortaokul eğitimi, ülkenin genel eğitim politikalarıyla şekillenmiştir. 1936'da kabul edilen İlköğretim Kanunu ile birlikte ortaokul eğitimi, zorunlu ve ücretsiz hale getirilmekte ve tüm bölümler eşit bir eğitim olanağı sunulmaktadır (Kaya, 2008). Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de ortaokul eğitimi, ulusal bir eğitim programı kapsamında hayata geçirilmiştir. Ortaokul müfredatında, Türkçe, matematik, fen bilimleri, sosyal bilgiler, yabancı dil, beden eğitimi ve sanat gibi dersler yer almaktadır. Ayrıca, mili ve manevi değerlerin yanı sıra Atatürk ilke ve inkılapları da öğretilmiştir. Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'de ortaokul eğitiminin sonuçlarıyla ilgili yapılan akademik araştırmalar, bu eğitimin başarılarını olumlu yönde geliştirdiğini göstermektedir. Ortaokul eğitimi alan öğrencilerin, lise eğitimine daha iyi hazırlandıkları ve üniversiteye giriş sınavlarında daha başarılı oldukları belirtilmektedir. (Göçer, 2014).

1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile birlikte tüm eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlandı ve liseler 4 yıllık bir eğitim sürecine dönüştürüldü. Pehlivan ve Koşar (2022) bu kanunun eğitimde birliği sağlayarak milli bir eğitim sisteminin temellerini attığını vurgulamaktadır. 1963 yılında Milli Eğitim Temel Kanunu'nun kabulü ile liseler fen, edebiyat, matematik ve klasik liseler gibi farklı dallara ayrıldı. Çetin (2014) bu ayrımın liselerde çeşitliliğe ve uzmanlaşmaya yol açtığını belirtmektedir. 1980'li yıllarda mesleki ve teknik liseler de eğitim sistemine dahil edildi. 2000'li yıllarda ise liselerde çeşitli reformlar yapıldı, seçmeli dersler ve proje çalışmaları gibi yeni uygulamalar eğitim programına eklendi (Akdeniz, 2014). Köksal (2012) bu reformların liseleri daha güncel ve işlevsel hale getirmeyi amaçladığını savunmaktadır. Cumhuriyet dönemi lise eğitimi, akademik alanda da birçok tartışmaya konu olmuştur. Liselerde hangi eğitim felsefesinin hakim olması gerektiği, laik ve milli eğitim anlayışının nasıl yorumlanması gerektiği gibi konularda farklı görüşler mevcuttur. Aytaç (1984) laik ve milli eğitim anlayışının modern ve bilimsel bir eğitimi savunduğunu vurgulamaktadır. Pehlivan ve Koşar (2022) ise bu anlayışın Türk milletinin değerlerini ve kültürünü de göz önünde bulundurması gerektiğini savunmaktadır.

Yapısal ve İşlevsel Anlamda Eğitim Kurumları

Lise müfredatının içeriği ve güncelliği, hangi derslerin verilmesi gerektiği ve hangi becerilerin kazandırılması gerektiği gibi konularda da farklı görüşler mevcuttur. Çetin (2014) müfredatın sürekli güncellenmesi ve yenilenmesi gerektiğini savunmaktadır. Köksal (2012) ise müfredatın beceri odaklı olması gerektiğini ve öğrencilerin 21. yüzyılın ihtiyaçlarına göre yetiştirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Liseye giriş ve geçiş sınavlarının adil ve objektif olup olmadığı, sınav sisteminin öğrenmeyi nasıl etkilediği gibi konularda da tartışmalar devam etmektedir. Aytaç (1984) sınav sisteminin öğrencileri strese soktuğunu ve yaratıcılıklarını engellediğini savunmaktadır. Pehlivan ve Koşar (2022) ise sınav sisteminin adil ve objektif olması gerektiğini ve tüm öğrencilere eşit fırsat sunması gerektiğini savunmaktadır.

Cumhuriyetin ilanının öncesinde, mesleki eğitim Türkiye'de devlet politikası olarak belirlenmemiştir ve bölgesel kuruluşlar tarafından yönlendiriliyordu. Ancak, Cumhuriyetin ilanından sonra, Birinci Dünya Savaşı ve Milli Mücadele sürecinde teknik bilgiye ve beceriye sahip elemanlara duyulan ihtiyaç, toplumsal ve ekonomik gelişme için bireylerin nitelikli bir şekilde yetiştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkardı (Çetin, 2014). Bu dönemde devlet, mesleki eğitime ilgi göstermeye başladı. Ancak, Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkedeki üretimin niteliği göz önüne alındığında, mesleki ve teknik eğitim konusunda önemli bir atılım yapılamamıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında, sanayileşmenin ve modernleşmenin ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli meslek liseleri ve sanat enstitüleri kurulmuştur. 1950'li yıllarda, mesleki eğitime daha fazla önem verilmesi ve bu alandaki altyapının geliştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Bu dönemde, mesleki liselerin sayısı artmış ve müfredatları güncellenmiştir (Akdeniz, 2014). 1960'lı yıllarda, mesleki ve teknik eğitimde mesleki ve teknik liselerin yanı sıra meslek yüksekokulları da kurulmaya başlamıştır. 1970'li yıllarda ise çıraklık eğitimi teşvik edilmiş ve mesleki eğitimde iş-kur işbirliği modeli geliştirilmiştir. 1980'li ve 1990'lı yıllarda, mesleki ve teknik eğitim sistemi yeniden yapılandırılmış ve Avrupa Birliği standartlarına uyumlu hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu dönemde, mesleki ve teknik eğitimde çeşitli reformlar yapılmış ve yeni eğitim modelleri geliştirilmiştir. 2000'li yıllarda, mesleki ve teknik eğitimde kalitenin artırılması ve işgücü piyasası ile uyumunun sağlanması için çalışmalar devam etmiştir. Bu dönemde, mesleki ve teknik eğitimde yeni meslekler ve programlar açılmış ve mesleki becerilerin geliştirilmesine önem verilmiştir (Yıldıran, 2012).

1915 yılında yayımlanan Özel Okullar Yönetmeliği, matbu nüshası kalmadığı için ve istek üzerine bazı değişiklikler yapılarak 11 Ağustos 1941 tarihinde Tebliğler Dergisinde tekrar yayımlanmıştır. Bu yönetmelikten sonra 1950'ye kadar azınlık ve yabancı okullarla ilgili herhangi bir çalışma yapılmamıştır (Yılmazlar, 2007). 1915 yönetmeliği yabancı kurum ve kuruluşlara okul açma izni vermezken, yabancı şahıslara bu izin verilmiştir. 1941 yönetmeliğinde ise bu durum tersine çevrilmiş ve yabancılardan hiç kimsenin okul açamayacağı belirtilmiştir. Bu değişikliğin arkasındaki nedenler, siyasi ve ideolojik değişimler ile yabancılar üzerinde artan kontrol ihtiyacı olarak yorumlanabilir. 1915 yönetmeliğinde Osmanlı tarihi ve coğrafya dersinin okulun eğitim diliyle öğretilbileceği kararı alınmışken, 1941 yönetmeliğinde bu derslerin Türk öğretmenler tarafından Türkçe öğretilmesi hükme bağlanmıştır. Bu değişiklik, milliyetçilik ideolojisinin güçlenmesi ve Türkçenin ulusal dil olarak kabul görmesi ile bağlantılıdır (Kartal, 2020). 1941 yönetmeliğinde, 1915 yönetmeliğinde yer almayan bazı yeni düzenlemeler de yer almaktadır. Örneğin, özel okulların müfredatlarının Milli Eğitim Bakanlığı'na onaylanması, özel okul öğretmenlerinin Türkçeyi yeterli düzeyde bilmeleri ve lise diplomasına sahip olmaları gibi şartlar getirilmiştir. 1915 ve 1941 yönetmelikleri arasındaki karşılaştırmalı inceleme, azınlık ve yabancı okullara ilişkin devlet politikasındaki değişimleri

açıkça ortaya koymaktadır. Bu değişimler, siyasi ve ideolojik dönüşümlerin yanı sıra, milliyetçilik ve eğitimde merkezîyetçilik gibi eğilimlerden de etkilenmiştir. 1941 yönetmeliği, bu eğilimlerin zirveye ulaştığı bir dönemin ürünü olarak değerlendirilebilir (Yılmazlar, 2007).

Türk Eğitim Kurumlarının Yapı ve İşleyişi

Türk eğitim sistemi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan bu yana önemli değişimler ve dönüşümler geçirmiştir. Bu değişimler, ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarının yanı sıra, eğitim sistemine yönelik politika ve uygulamalarda da derin etkiler yaratmıştır. Türk eğitim sistemi, merkezi ve yerel düzeyde farklı kurumlar tarafından yönetilir. Milli Eğitim Bakanlığı, merkezi düzeyde eğitim politikalarını belirler ve uygular. Ayrıca, valilikler ve ilçe milli eğitim müdürlükleri gibi yerel yönetim birimleri de eğitim sürecinin yönetiminde rol oynar. Türk eğitim sistemi, çeşitli politika belgeleri ve yasal düzenlemeler tarafından yönlendirilir. Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Milli Eğitim Temel Kanunu ve Eğitim Strateji Belgesi gibi belgeler, eğitim politikalarının belirlenmesinde önemli rol oynar. Bu çalışmalar ilkokuldan üniversiteye kadar geniş bir yelpazede öğretim programları ve müfredatlar sunar. Bu programlar, ulusal eğitim standartlarına ve öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun olarak belirlenir ve sürekli olarak güncellenir.

Türk eğitim sistemi, çeşitli sosyo-ekonomik arka planlardan gelen öğrencileri kapsar. Eğitim kurumları, öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına ve potansiyellerine uygun olarak çeşitli eğitim ve destek hizmetleri sunar. Millî Eğitim Bakanlığı'nın teşkilat yapısı, 30 Nisan 1992 tarihli ve 3797 sayılı "Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun" a göre "Merkez örgütü", "Taşra Örgütü", "Yurtdışı Örgütü" ve "Bağlı kuruluşlar" olmak üzere dört bölümden oluşturulmuştur. 14 Eylül 2011 tarihinde 28054 sayılı resmi gazete de yayımlanan 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun hükmünde kararname ile Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat yapısı yeniden düzenlenmiş ve Türk Milli Eğitiminin Örgüt yapısı, "Merkez Teşkilatı", "Taşra Teşkilatı" ve "Yurtdışı Teşkilatı" olarak üç bölümden oluşturulmuştur (Gülşen & Gökyer, 2012).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürüten, koordine eden ve denetleyen en üst devlet kurumudur. Bakanlığın merkez teşkilatı, bakanlık politikalarının oluşturulması ve uygulanmasından sorumlu birimlerden oluşur. Bu teşkilatın görev ve sorumlulukları, 14 Eylül 2011 tarihinde yayımlanan 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile belirlenmiştir.

- ✓ Milli eğitim ve öğretim politikalarını belirlemek ve uygulamak
- ✓ Eğitim ve öğretim müfredatlarını hazırlamak ve geliştirmek
- ✓ Eğitim ve öğretim materyallerini hazırlamak ve dağıtmak
- ✓ Öğretmenlerin yetiştirilmesi ve mesleki gelişimi için çalışmalar yapmak
- ✓ Eğitim kurumlarının açılması, kapatılması ve denetlenmesi
- ✓ Burs ve öğrenci kredisi imkanları sunmak
- ✓ Yurt dışında eğitim ve öğretim faaliyetlerini yürütmek
- ✓ Uluslararası eğitim ve öğretim iş birliklerine katılmak
- ✓ Özel eğitim ve öğretim kurumlarını denetlemek

Yapısal ve İşlevsel Anlamda Eğitim Kurumları

- ✓ Eğitim ve öğretimle ilgili araştırma ve geliştirme çalışmalarını yapmak
- ✓ Eğitim ve öğretimle ilgili istatistikleri toplamak ve yayınlamak

MEB'in merkez teşkilatı, bakanlık makamı, bakan yardımcıları, genel müdürlükler, başkanlıklar ve daire başkanlıkları gibi birimlerden oluşmaktadır. MEB'in merkez teşkilatı, hiyerarşik bir yapıya sahiptir. Bakanlık makamı, en üst yetkilidir ve diğer tüm birimlere talimat verme yetkisine sahiptir. Bakan yardımcıları, belirli alanlarda bakanlık makamına yardımcı olurlar. Genel müdürlükler, belirli bir eğitim ve öğretim alanıyla ilgili tüm iş ve işlemleri yürütürler. Başkanlıklar, belirli bir konudaki çalışmaların koordinasyonundan sorumludur. Daire başkanlıkları ise genel müdürlüklerin veya başkanlıkların alt birimleridir ve belirli bir alandaki iş ve işlemleri yürütürler (Millî Eğitim Bakanlığı, 2023).

MEB Taşra Teşkilatı, 652 sayılı "Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" uyarınca kurulmuş olup Türkiye genelinde eğitim hizmetlerinin yerel düzeyde yürütülmesinden sorumlu olan birimlerden oluşur. Bu teşkilat, MEB'in merkezi politikalarını yerel düzeye indirerek uygulamak ve denetlemekle görevlidir. Taşra teşkilatı, eğitim hizmetlerinin etkin bir şekilde sunulmasını sağlamak için il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri birimlerinden oluşmaktadır. MEB'in taşra teşkilatı, aşağıdaki gibi çok sayıda görev ve sorumluluğu yerine getirmektedir:

- ✓ Merkez teşkilatı tarafından belirlenen eğitim ve öğretim politikalarını illerde ve ilçelerde uygulamak
- ✓ Eğitim ve öğretim kurumlarını denetlemek
- ✓ Öğretmenlerin atamalarını ve görevlendirmelerini yapmak
- ✓ Eğitim ve öğretimle ilgili istatistikleri toplamak ve merkez teşkilatına göndermek
- ✓ Okul binalarının yapım ve onarımını yapmak
- ✓ Eğitim ve öğretimle ilgili diğer iş ve işlemleri yürütmek

Türk Milli Eğitimi, kültürel mirasının yurt dışında da tanıtılması ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin düzenlenmesi amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yurtdışı teşkilatların kurulmasına yetki verilmiştir. Bu kapsamda 52 Türk konsoloslukunda 86 eğitim müşavirlikleri bulunmaktadır (MEB, 2025). Ayrıca Türk vatandaşlarının yoğun olarak yaşadığı bölgelerde eğitim atışelikleri hizmet vermektedir. Bu teşkilatlar, buldukları bölgelerdeki Türk vatandaşlarının eğitim ihtiyaçlarıyla ilgilenmekte ve MEB'in denetimi altında faaliyet göstermektedir. Özellikle Türk Cumhuriyetleri'nde kurulan okullar, MEB'in gözetimi ve denetimi altında eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir (Gülşen & Gökyer, 2012).

Yurtdışı teşkilatların en önemli görevlerinden biri, Türk vatandaşlarının eğitim haklarını korumak ve yurtdışındaki eğitim süreçlerinde destek olmaktır. Bu kapsamda, özellikle Türk öğrencilerin eğitim alacakları ülkelerdeki eğitim sistemleri hakkında bilgi sağlamak, eğitim kurumlarına başvuru süreçlerinde rehberlik etmek ve eğitim süreçlerinde karşılaştıkları sorunlara çözüm bulmak gibi faaliyetler yürütülmektedir. Ayrıca, yurtdışındaki Türk okullarının ve Türk kültür merkezlerinin koordinasyonu ve denetimi de yurt dışı teşkilatların önemli görevleri arasında yer almaktadır (Akman, 2017).

MEB'in yurt dışı teşkilatları, Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 314. maddesi gereğince Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel

Müdürlüğünün yetki ve görevleri kapsamında Türkiye'nin eğitim politikalarının uluslararası alanda tanıtılması ve Türk eğitim sisteminin uluslararası standartlara uygun olarak geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu teşkilatlar, Türkiye ile diğer ülkeler arasında eğitim alanında iş birliğini artırmak, eğitimde kalite standartlarının yükseltilmesini desteklemek ve Türk vatandaşlarının yurtdışındaki eğitim imkanlarından en iyi şekilde faydalanmalarını sağlamak amacıyla faaliyet göstermektedirler. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yurt dışı teşkilatları, Türk eğitim sisteminin uluslararası alanda tanıtılması ve Türk vatandaşlarının yurtdışındaki eğitim haklarının korunması için önemli bir rol oynamaktadır. Bu teşkilatlar, Türk öğrencilerin yurtdışındaki eğitim süreçlerinde destek olmak, Türkiye'nin eğitim politikalarını uluslararası alanda temsil etmek ve Türk kültürünün yurtdışında tanıtılmasını sağlamak gibi görevleri yerine getirmektedirler (Akman, 2017).

Eğitim Kurumlarında Yapısal ve İşlevsel Değişimin Dinamikleri

Eğitim kurumları, bir toplumda sadece bilgi ve beceri aktarımının ötesinde, çok yönlü işlevler üstlenen önemli kurumlardır. Bu işlevler, sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal, politik ve ekonomik düzeyde de önemli etkilere sahiptir. Eğitim sisteminin işleyişinin ve politikalarının belirlenmesinde bu işlevlerin göz önünde bulundurulması ve farklı işlevler arasındaki dengeye dikkat edilmesi oldukça önemlidir (Çakmak, 2008). Eğitim kurumlarının işlevselliği, öğrencilere sunulan eğitim ve öğretimin kalitesiyle doğrudan ilişkilidir. Kaliteli bir eğitim süreci, öğrencilerin bilgi ve becerilerini artırmalarını, problem çözme yeteneklerini geliştirmelerini ve eleştirel düşünme becerilerini kazanmalarını sağlar. Ayrıca, eğitim kurumlarının işlevselliği, öğrenci başarısı üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir (Meraler, 2010). Başarılı bir eğitim süreci, öğrencilerin akademik ve sosyal alanlarda başarılı olmalarını ve potansiyellerini maksimum düzeyde kullanmalarını sağlar. Eğitim kurumlarının işlevselliği aynı zamanda toplumsal değerlerin aktarımı ve bireylerin gelişimi üzerinde de etkilidir. Toplumsal değerlerin aktarımı, öğrencilere hoşgörü, saygı, adalet, işbirliği gibi değerleri öğretmek toplumun birlik ve dayanışmasını güçlendirir. Bireylerin gelişimi ise kişisel, sosyal ve duygusal alanlarda gerçekleşir ve özsaygı, empati, liderlik gibi önemli niteliklerin kazanılmasını sağlar (Argon, 2015).

Eğitim kurumlarının etkililiği, hedeflenen amaçlara ulaşma derecesiyle belirlenir. Etkili bir eğitim kurumu, öğrencilerin öğrenme hedeflerine ulaşmalarını, bilgi ve becerilerini geliştirmelerini ve potansiyellerini maksimum düzeyde kullanmalarını sağlar. Bununla birlikte, etkili bir eğitim kurumu, kaynakların etkin kullanımını da sağlar (Karip & Köksal, 1996). Kaynakların etkin kullanımı, sınıf içi materyallerin ve teknolojik araçların optimal şekilde kullanılmasını ve öğrenci başarısını artırmak için gereken destek hizmetlerinin sağlanmasını içerir. Eğitim kurumlarının etkililiği ayrıca, eğitim sürecinin verimliliği ve toplumsal fayda sağlama yeteneği ile de ilişkilidir. Verimli bir eğitim süreci, öğrencilerin zamanlarını en iyi şekilde değerlendirmelerini sağlar ve öğrenme çıktılarının artmasına katkıda bulunur. Ayrıca, eğitim kurumlarının toplumsal fayda sağlama yeteneği, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli bilgi ve becerileri sağlayarak sosyal ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunur (Elvan & Mutlubaş, 2020). Eğitim kurumlarının işlevselliği ve etkililiği, toplumun gelişimi ve ilerlemesi için hayati öneme sahiptir. Kaliteli bir eğitim süreci, bireylerin bilgi ve becerilerini artırırken, toplumsal değerlerin aktarımını ve bireylerin gelişimini destekler. Ayrıca, etkin bir eğitim kurumu, hedeflenen amaçlara ulaşma derecesiyle belirlenir ve kaynakların etkin kullanımını sağlar.

Yapısal ve İşlevsel Anlamda Eğitim Kurumları

Türk eğitim sisteminin toplumun kültürel yapısının genç kuşaklara aktarılması, çocuğun toplumsallaştırılması, bireylerin çevreye uyum sağlaması, toplumsal yenileşmeyi sağlaması gibi işlevi bulunmaktadır (Kavas & Bugay, 2009). Türk eğitim sistemi, öğrencilere Türk kültürü, tarihi ve değerlerini öğretme görevini üstlenir. Dil, edebiyat, tarih ve sanat gibi dersler aracılığıyla öğrencilere Türk kültür mirasının aktarılması sağlanır. Bu sayede genç kuşaklar, milli ve manevi değerlerini öğrenir ve benimserler. Eğitim kurumları, öğrencilere toplum içindeki rollerini ve sorumluluklarını öğretir. Öğrencilere doğru davranış biçimleri, sosyal ilişkiler, etik kurallar ve toplumsal normlar öğretilir. Bu sayede öğrenciler, toplumsal yaşamda etkili bir şekilde yer alabilirler (Topkaya, Kalkar, Günen, Kütler, Bozkurt & Doğan, 2022). Eğitim, bireylerin topluma entegrasyonunu sağlayarak toplumsal uyumu destekler. Eğitim süreci, farklı sosyal ve ekonomik arka planlardan gelen öğrencilerin bir araya gelmesini ve ortak bir paydada buluşmalarını sağlar. Bu da toplumsal uyum ve dayanışmanın güçlenmesine katkıda bulunur. Türk eğitim sistemi, öğrencilere çevrelerinde yaşamaları için gerekli becerileri kazandırır. Sürdürülebilirlik, çevre bilinci, doğal kaynakların korunması gibi konular eğitim programlarına entegre edilerek, öğrencilerin çevreye duyarlı bireyler olmaları hedeflenir. Eğitim, toplumsal gelişmenin ve yenileşmenin temel aracıdır. Türk eğitim sistemi, teknolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda toplumsal yenileşmeyi teşvik eder; yenilikçi düşüncüyü destekler, girişimcilik ruhunu güçlendirir ve toplumsal değişime öncülük eder (Tanrıverdi, 2009).

Eğitim, bireylere devletin varlığını ve otoritesini kabul etmeyi öğretir. Bu, toplumun siyasi istikrarını ve güvenliğini sağlar. Eğitim kurumları, devletin kurumlarına ve yöneticilerine saygı duymanın önemini vurgular ve vatandaşların devlete olan bağlılığını pekiştirir. Uluğ'a (1998) göre, Türk eğitim sistemi, devletin varlığını kabul eden bireyler yetiştirmeyi amaçlar ve bu amaç doğrultusunda yapılan işlevsel değişimler, eğitim kurumlarının iç işleyişini etkiler. Eğitim kurumlarında yapısal ve işlevsel değişimin gerçekleşmesi, birçok faktörün etkileşimiyle gerçekleşir. Hükümetlerin eğitim politikaları, eğitim reformları ve ekonomik kaynakların dağılımı, eğitim kurumlarında değişimin en önemli itici güçlerinden biridir. Teknolojinin gelişmesi ve yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması, eğitim kurumlarının işleyişini ve eğitim yöntemlerini doğrudan etkilemektedir. Toplumların değişen ihtiyaçları ve beklentileri, eğitim kurumlarının işlevlerini ve müfredatlarını yeniden gözden geçirmelerini ve yenilemelerini zorunlu kılmaktadır. Eğitimcilerin değişime açık olmaları, yenilikleri benimsemeleri ve uygulamada aktif rol almaları, yapısal ve işlevsel değişimin başarısı için kritik önem taşımaktadır (Elvan & Mutlubaş, 2020). Eğitim kalkınma için bir yatırım aracıdır. Dolayısıyla ekonomik kalkınmanın ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmek eğitimin ekonomik işlevidir (Uluğ, 1998). Nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi, ekonominin rekabet gücünün artırılması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması açısından önemlidir. Eğitim, bireylerin bilgi, beceri ve yeteneklerini geliştirerek ekonomik büyümeye katkıda bulunur. Ekonomik kalkınma sürecinde, işgücünün niteliği ve yetkinliği büyük önem taşır. Eğitim, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde temel bir rol oynar. Nitelikli işgücü, yenilikçilik, teknolojiye uyum ve verimlilik artışı gibi unsurlarla ekonomik kalkınmayı destekler (Topkaya ve diğerleri, 2022).

Eğitim kurumları, toplumların gelişmesinde ve dönüşmesinde kritik rol oynayan kurumlardır. Değişen dünya ve toplum ihtiyaçlarına ayak uydurmak için bu kurumların da yapısal ve işlevsel açıdan sürekli olarak yenilenmesi ve dönüşmesi gerekmektedir Ersoy'a (2023) göre eğitim kurumlarında yapısal değişim, kurumların organizasyon yapılarında,

yönetim sistemlerinde ve finansman modellerinde yapılan değişiklikleri ifade eder. Bu değişimler, merkeziyetçilikten ademi merkeziyetçiliğe geçiş, okulların özerkliklerinin ve sorumluluklarının artırılması, yeni finansman kaynaklarının geliştirilmesi gibi farklı şekillerde olabilir. Eğitim kurumlarında işlevsel değişim, eğitim müfredatında, öğretim yöntemlerinde ve değerlendirme sistemlerinde yapılan değişiklikleri ifade eder. Bu değişimler, 21. yüzyıl becerilerine odaklanan bir müfredat geliştirmek, aktif ve katılımcı öğretim yöntemlerini kullanmak, öğrenci merkezli değerlendirme sistemleri oluşturmak gibi farklı şekillerde olabilir. Türk eğitim sisteminde işlevsel değişimler, özellikle eğitim kurumlarının amaçları, hedefleri ve öğrenme süreçlerindeki değişimleri ifade eder.

Eğitim kurumlarında yapısal ve işlevsel değişimin önünde birçok engel bulunmaktadır. Değişime karşı direnç, eğitimcilerin, velilerin ve diğer paydaşların yeni uygulamalara karşı tereddütlü veya olumsuz tutum sergilemeleri anlamına gelir. Yapısal ve işlevsel değişimin gerçekleştirilmesi için gerekli olan finansal, insan ve altyapı kaynaklarının yetersizliği önemli bir engeldir. Karmaşık ve bürokratik işlemler, değişim süreçlerinin yavaşlamasına ve gecikmesine neden olabilir. Farklı paydaşlar arasında koordinasyon eksikliği, değişim sürecinin tutarsız ve etkisiz olmasına yol açabilir (Aktaş, 2018).

Eğitim kurumlarında yapısal ve işlevsel değişimler, eğitim sistemlerinin ve kurumlarının doğası gereği sürekli olarak yaşanan bir olgudur. Bu değişimler, eğitim kurumlarının fiziksel yapısı, öğretim metotları, müfredat ve yönetim anlayışı gibi birçok açıdan etkileyebilir. Yapısal ve işlevsel değişimlerin eğitim kurumları üzerindeki genel etkileri, eğitim sisteminin bütünsel performansı ve etkililiği üzerinde önemli bir rol oynar. Bu değişimler, eğitim kurumlarının topluma ve iş dünyasına daha iyi hazırlanmasını, öğrencilerin daha iyi bir eğitim almasını ve eğitim kalitesinin artmasını sağlar. Ayrıca, yapısal ve işlevsel değişimler, eğitim kurumlarının sürdürülebilirliğini ve rekabet gücünü artırır, geleceğe yönelik stratejik hedeflerin belirlenmesine katkı sağlar (Argon, 2015).

Eğitim kurumlarında yapısal ve işlevsel değişimler, eğitim kalitesinin artırılması, öğrencilerin ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verilmesi ve toplumun değişen beklentilerine uyum sağlanması gibi önemli amaçları gerçekleştirmeye yöneliktir. Bu değişimler, eğitim sisteminin sürekli olarak gelişmesini ve yenilenmesini sağlayarak, geleceğe daha hazırlıklı bir şekilde ilerlemesine olanak tanır. Pınar'a (2016) göre yapısal ve işlevsel değişimler, eğitimde kalitenin artmasına katkıda bulunabilir. Örneğin, okulların özerkliğinin artırılması ve müfredatın yenilenmesi, daha etkili ve öğrenci merkezli bir eğitim ortamının oluşmasını sağlayabilir. Yapısal değişimler, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına ve eğitime erişimin artmasına katkıda bulunabilir. Örneğin, yeni finansman modelleri ve uzaktan eğitim imkanları, dezavantajlı grupların eğitime erişimini kolaylaştırabilir. Yapısal ve işlevsel değişimler, eğitimde verimliliğin artmasına katkıda bulunabilir. Örneğin, teknolojinin kullanımı ve yeni yönetim sistemleri, kaynakların daha etkin kullanılmasını sağlayabilir. Yapısal ve işlevsel değişimlerin olumlu etkileri olduğu gibi olumsuz etkileri de bünyesinde barındırabilir. Aktaş'a (2018) göre yapısal ve işlevsel değişimler, eğitimcilerin, velilerin ve diğer paydaşların direnciyle karşılaşabilir. Bu durum, değişim sürecinin gecikmesine ve kargaşaya yol açabilir. Yapısal değişimler, eğitimde eşitsizliklerin artmasına neden olabilir. Örneğin, okulların özerkliğinin artırılması, daha iyi kaynaklara sahip okulların daha da avantajlı hale gelmesine yol açabilir. Yapısal ve işlevsel değişimler, eğitim sisteminin maliyetini artırabilir. Örneğin, yeni teknolojilerin kullanımı ve öğretmenlerin eğitimi için ek kaynaklara ihtiyaç duyulabilir.

Sonuç

Eğitim kurumları, tarihsel süreçte önemli bir değişim ve dönüşümden geçmiştir. Araştırmada, eğitim kurumlarının tarihi gelişimi, yapı ve işleyişi, işlevselliği ve etkinliği, yapısal ve işlevsel değişimin dinamikleri ve eğitim kurumları üzerindeki etkileri gibi temel unsurlar ele alınmıştır. Bu araştırmada eğitim kavramı genel bir çerçevede ele alınmış ve eğitim kurumlarının yasal ve yönetsel çerçevesi incelenmiştir. Ardından, dünyada eğitim kurumlarının ortaya çıkışı ve gelişimi antik dönemlerden başlayarak modern döneme kadar detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu inceleme, eğitim sistemlerinin evrimini anlamak ve günümüz eğitim kurumlarının temellerini anlamak için önemli bir perspektif sunmaktadır.

Antik çağlardan günümüze kadar eğitim kurumlarının yapı ve işleyişi, toplumların sosyo-kültürel, siyasal ve ekonomik değişimlerinden önemli ölçüde etkilenmiştir. Modern dönemde eğitim kurumları, ulus devletlerin inşasında ve modernleşme süreçlerinde önemli bir rol oynamıştır. Türkiye'de de eğitim kurumları, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana önemli bir dönüşümden geçmiştir. Eğitim sistemi, laik, bilimsel ve modern bir temele oturtulmuş ve her vatandaşa eşit eğitim imkanı sunulması hedeflenmiştir. Eğitim kurumları, bireylere toplumsal normları, değerleri ve davranış biçimlerini kazandırmada önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim kurumlarının işlevselliği ve etkinliği, eğitim sisteminin genel başarısını doğrudan etkilemektedir. Kaliteli bir eğitim sistemi için eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel açıdan iyi organize olması ve güncel ihtiyaçlara cevap verebilmesi gerekmektedir. Araştırmada ayrıca, eğitim kurumlarında yaşanan yapısal ve işlevsel değişimlerin dinamikleri ve eğitim kurumları üzerindeki etkileri de incelenmiştir. Eğitim sistemlerindeki değişimler, genellikle teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve toplumdaki değişimlere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu değişimler, eğitim kurumlarının yapı ve işleyişini de etkilemektedir. Yapısal ve işlevsel değişimlerin eğitim kurumları üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri olabilir. Olumlu etkiler arasında, eğitim sisteminin daha modern ve etkin hale gelmesi, eğitim imkanlarının artması ve eğitimde çeşitliliğin sağlanması yer almaktadır. Olumsuz etkiler arasında ise, eğitimde eşitsizliklerin artması, eğitim sisteminin ticarileşmesi ve eğitimde geleneksel değerlerin erozyonu yer almaktadır.

Araştırmada Türkiye'de eğitim kurumlarının tarihçesi de ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Osmanlı dönemi eğitim kurumlarından Cumhuriyet dönemi reformlarına kadar olan süreç, Türk eğitim sisteminin evrimini anlamak açısından önemlidir. Cumhuriyet döneminde özellikle okul öncesi eğitimin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca, Türk eğitim kurumlarının yapı ve işleyişi, merkez teşkilatı, taşra teşkilatı ve yurt dışı teşkilatı olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir. Eğitim kurumlarının işlevselliği ve etkinliği sosyo-kültürel, siyasal ve ekonomik açılardan ele alınarak yapısal ve işlevsel değişimin dinamikleri üzerinde durulmuştur. Bu değişimlerin eğitim kurumları üzerindeki etkileri derinlemesine analiz edilmiştir. Eğitim kurumlarının tarihsel gelişimi, yapı ve işleyişi ile işlevselliği ve etkinliği üzerine yapılan bu çalışma, eğitim sisteminin köklü bir anlayışını sunmaktadır. Geçmişten günümüze kadar olan süreçte yaşanan değişimlerin ve reformların ışığında, eğitim kurumlarının geleceğe yönelik daha etkin ve verimli hale getirilmesi için önemli ipuçları sunmaktadır.

Eğitim kurumları, toplumların gelişmesinde ve kalkınmasında önemli bir rol oynayan karmaşık ve dinamik yapılardır. Eğitim sistemlerinin başarısı, eğitim kurumlarının yapısal ve işlevsel açıdan iyi organize olmasına ve güncel ihtiyaçlara cevap verebilmesine bağlıdır. Eğitim kurumlarında yaşanan yapısal ve işlevsel değişimlerin dinamiklerini ve eğitim kurumları üzerindeki etkilerini anlamak, eğitim sistemlerini geliştirmek için önemli bir adımdır.

Kaynakça

- Acar, S. (2001). Martin Luther'in İncil çevirisinin ortak Alman dilinin oluşmasındaki rolü. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 2-8.
- Akdeniz, A. (2014). Cumhuriyet döneminde mesleki ve teknik eğitim politikaları (1923-2013). *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52(2), 437-456.
- Akman, Y. (2017). Milli Eğitim Bakanlığı yurtdışı teşkilatında görev yapan öğretmenlerin sorunları. *Ege Eğitim Dergisi*, (18) 1, 345-375.
- Aktaş, H. İ. (2018). *Türk eğitim sisteminin sorunlarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Akyüz, Y. (2016). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Argon, T. (2015). Eğitim kurumlarında insan kaynakları yönetimi işlevlerinin uygulanabilirliğine ilişkin eğitim çalışanlarının görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3).
- Arseven, A. (2002). Türkiye'de Anaokulu eğitimi ve sorunları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4), 407-419.
- Aydın, R. (2018). Ulus, uluslaşma ve devlet: Bir modern kavram olarak ulus devlet. *Siyasal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 229-256.
- Aytaç, K. (2018). *Avrupa eğitim tarihi: Antikçağ'dan 19. yüzyılın sonlarına kadar* (7. baskı). Doğu Batı Yayınları.
- Aytaç, Ş. (1984). Türkiye'de eğitim tarihi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 42(1-2), 25-45.
- Bilge, N. (2010). Türkiye'de okuryazarlık ve okul öncesi eğitimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 67-84.
- Bozkurt, V. (2009). *Değişen dünyada sosyoloji* (4. Basım). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Braudel, F. (2013). *Kapitalizmin kısa tarihi*. İ. Yergüz (Çev.). İstanbul: Say Yayınları.
- Burke, P. (2000). *Rönesans Avrupa'sı*. Ö. Akpınar (Çev.). İstanbul: Babil Yayınları.
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Resmî Gazete, 30474, 10.07.2018.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin ekonomiye ve kalkınmaya etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 33-41.
- Çalışkan, A. (2017). *Eğitim yönetimi ve denetimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çam, İ. D. (2023), A study on the preparation of textbooks for the Ottoman sibyan schools in the late 19th century. *Journal of Human and Social Sciences*, 6 (Education Special Issue), 99-116.
- Çetin, G. (2014). Cumhuriyet döneminde lise eğitimi (1923-2014). *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), 457-478.

Yapısal ve İşlevsel Anlamda Eğitim Kurumları

- Elvan, D. & Mutlubaş, H. (2020). Eğitim-öğretim faaliyetlerinde teknolojinin kullanımı ve teknolojinin sağladığı yararlar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(6), 100-109.
- Engin, V. (2018). Batı'ya Açılan Pencere: Galatasaray Lisesi'nin 150. Yılı. İstanbul Araştırmaları Merkezi Yayınları, 92-123.
- Ersoy, F. (2023). *1980 sonrası Türk eğitim sisteminin paradigma dönüşümü açısından çözümlenmesi*. Yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gellner, E. (2023). *Uluslar ve ulusçuluk*. (4. Baskı). B. E. Behar ve G. G. Özdoğan (Çev.). Hil Yayınları.
- Göçer, A. (2014). Ortaokul eğitiminin ekadematik başarılarına etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(175), 279-295.
- Gülşen, C. & Gökyer, N. (2012). TES ve okul yönetimi. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hobsbawm, E. J. (2020). *Milletler ve milliyetçilik*. (8. Baskı). A. E. Pilgir (Çev.). Ayrintı Yayınları.
- Karip, E. & Köksal, K. (1996). Etkili eğitim sistemlerinin geliştirilmesi. *Eğitim Yönetimi*, 2(2), 245-260.
- Kartal, S. (2020). Türkiye'de eğitim politikalarının dönüşümü: 1980 ve sonrası. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(9), 1-18.
- Kartal, S. (2020). Eğitimde ideolojik yaklaşımlar. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 9(3), 55-70.
- Kavas, A. & Bugay, A. (2009). Öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimlerinde gördükleri eksiklikler ve çözüm önerileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 13-21.
- Kaya, M. (2008). *Cumhuriyet dönemi Türkiye'sinde eğitim ve ideoloji: (1938-1946)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kodaman, B. (1980). *II. Abdülhamid devri eğitim sistemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Köksal, M. N. (2012). *Türkiye'de eğitim reformları ve öğretmenlik mesleği*. Anı Yayıncılık.
- Kuşçi, A. (2021). *Türk eğitim tarihi (1923-1950)*. Ankara: İksad Yayınevi.
- Kuşçi, A. (2021). Milli mücadele dönemi Türk eğitim tarihi (1920-1923). *Kafdağı*, 6(2), 147-164. <https://doi.org/10.51469/kafdagi.1014129>
- Mahmud, C. (2001). *Maarif-i umumiye nezareti tarihçe-i teşkilat ve icraatı*. T. Kayaoğlu (Haz.). Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.
- Makdisi, G. (2015). *The rise of colleges: Institutions of learning in Islam and the West*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Meraler, S. (2010). *Eğitim kurumlarının başarısı açısından kalitenin önemi*. *Mukaddime*, (2), 177-188.

- MEB. (2023). *Teşkilat yapısı*. Erişim adresi: <https://www.meb.gov.tr/meb/teskilat.php>
- MEB. (2025). *Yurt dışı temsilciliklerimiz*. Erişim adresi: <https://abdigm.meb.gov.tr/www/yurt-disi-temsilciliklerimiz/icerik/27>
- Özdemir, M. (2017). *Eğitim felsefesi: Kuramlar, yaklaşımlar, uygulamalar*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özdemir, S. (2015). Okul öncesi eğitimin çocukların akademik başarısı üzerindeki etkisi: Bir meta-analiz çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 15(3), 1023-1040.
- Parlak, Ş. (2015). Türk Eğitim Sisteminin Sorunları ve Önerilen Çözümler. Yüksek lisans tezi. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pehlivan, Ü., & Koşar, D. (2022). Türk Eğitim Sisteminin Tarihi Gelişimi. Türk Eğitim Sistemi ve Sorunları (pp.30-51), Pegem Akademi.
- Phillips, D. (2008). *Quality in early childhood care and education settings: A compendium of measures*. (2th ed.) Baltimore, MD: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Pınar, Ş. (2016). Günümüz Türk Eğitim Sistemi ve Öğrenci Profili. Yüksek lisans tezi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sertel, G., Karataş, S. ve Karadağ, E. (2022). Yönetim süreçlerinin etkililiğinin incelenmesi: yönetim anlayışı, bürokratik yapı ve kültürel değerler bağlamında çoklu ve bütüncül bir bakış açısı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (55), 72-99.
- Şimşek, U., Küçük, B. & Topkaya, Y. (2012). Cumhuriyet dönemi eğitim politikalarının ideolojik temelleri. *Turkish Studies*, 7(4), 2809-2823.
- Şişman, A. (1986). Mekteb-i Osmanî (1857-1864). *The Journal of Ottoman Studies*, (5), 83-160.
- Tanrıverdi, B. (2009). Sürdürülebilir çevre eğitimi açısından ilköğretim programlarının değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 34(151), 89-103.
- Taş, H. (2024). *Okul eğitiminin iflası*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık
- Taş, H. & Minaz, M. B. (2024). The effects of learning style-based differentiated instructional activities on academic achievement and learning retention in the social studies course. *SAGE Open*, 14(2), 1-14. doi: 10.1177/21582440241249290
- Tirfil, T. (2022). *Osmanlı modernleşme sürecinde eğitim yapısında değişim ve dönüşüm*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Topkaya, Y., Kalkar, F., Günen, T., Kütler, M., Bozkurt, E., & Doğan, B. (2022). Sınıf içi öğretim teknolojilerinin kullanılmasına yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüş ve önerileri (Hatay il örneği). *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(2), 198-212.
- Türkkan, E. (2005). Türkiye’de ilköğretim kurumlarındaki okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin okul dışı eğitim etkinliklerine katılım düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18), 166-177.

Yapısal ve İşlevsel Anlamda Eğitim Kurumları

- Uluğ, F. (1998). Eğitim sisteminde değişime yapısal uyum sorunları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 4(2), 153-166.
- Uysal, A. (2020). Milli eğitimin ortaya çıkışı. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(44), 747-781.
- Yıldıran, G. (2012). Cumhuriyet döneminde eğitim ve eğitim kurumları. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 29(2).
- Yıldırım, A. (2018). Okul öncesi eğitimin çocukların sosyal gelişimi üzerindeki etkisi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 268-285.
- Yıldız, A. (2019). *Türkiye'de eğitim hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yılmazlar, H. (2007). *Türkiye'de özel okulların gelişimi (1923-1950)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Yörükkan, Y. Z. (1989). *Türk eğitim tarihi*. Ankara: MEB Yayınları.